

Aki nem velem, az...

Körülbelül ezzel a (ki-)szólással egyenértékű Tápén, az iskolaigazgató-választás utáni feszült hangulat. Történt, hogy a volt igazgató más munkakörbe került, s megbízott ügyvivő került a helyére. Mindez tavaly történt, s ment minden a maga megszokott – ám nem minden helyi tanár által elfogadott! – rendjén.

Valami mégsem úgy megy, ahogyan kellene, ahogyan mennie kéne. Sokak szerint azért, mert a megbízott igazgató nem képes beilleszkedni, sőt, elvárja, hogy mindenki a ő hangszeréhez igazítsa hangszerét. Hogy a tantestület tagjai miként vélekedtek erről az egyhúron pendülésről, híven tükrözte az igazgatóválasztás, amely pályázat útján történt, ám mindössze egy pályázó volt: a megbízott igazgató.

Allítólag azért csak egyedül ő, mivel a pályázatot nem kellő széles körben hirdették meg, s így alig jutott túl a híre az iskolaépület falain. Nem tudom, felük rajta. Mindenesetre a választás könnyűnek tetszett, de a végeredmény enyhén szólva meghökkenítő: fele szavazott a megbízottra, fele ellene. Azaz hogy a reá szavazók éppen egygel, nem többel! voltak többen a nemmel szavazóknál, s az az egyetlen egy éppenséggel a – végül is – megválasztott igazgató voksa lett.

Ilyenkor úgy szokott történni (rendesebb helyeken!), hogy a megválasztott visszalép, mert (netán) etikátlannak tartja, s érzi (talán?), hogy nagyobb súlyt a nemmel szavazók nyomnak. Még akkor is, ha am azok vannak (azzal az egygel) többen. Vagyis, ha valakire majdnem feleannyian szavaznak nemmel, mint amennyien igennel, an-

nak nincs, és nem is lesz biztos háttere a működése idején!

Ehhez a feszült hangulathoz hozzá kell vennünk, hogy a tisztességtelen és etikátlan választással a helyi részönkormányzat sem ért egyet, sőt, határozottan elutasítja! Véleményük szerint azért nem támogatják a kinevezett (?) igazgatót, mert Tápéra kerülését követően több ízben is kérték az együttműködésre, amelyeket sorban – rendre elutasított. Nem szavakkal ugyan, csak egyszerűen nem mutatta semmi jelét annak, hogy együtt akarna, tudna dolgozni velük. Márpedig ez a legegyszerűbb dolog lenne!

Az utóbbi napokban pattanásig feszült a helyzet Tápén. Az igazgató kutatja, kik, miért szavaztak ellene. Pártolónak meg – hihető szavak szerint! – fizetés-emelést, osztályfőnöki státust ígért. Cselekedetével immáron két táborra szakította az eladdig viszonylag jól működő tápai tantestületet, ami semmiképpen sem tesz jót: sem az igazgatónak, sem a tanári karnak, s legfőképpen a diákságnak, akik gyanakvókká váltak, s kérdéses, hogy a forróvá lett ügy miatt hányan maradnak a Bálint Sándor iskola növendékei.

Legtisztességesebbnak az tetszik, hogy új pályázat íródjék ki, amit új választás kövessen: etikus, tisztességes, és olyan tiszta szellemű, aminőt a névadó szelleme mindenképpen megkövetel. Választóktól és választandó(k)tól egyaránt!

IFJ. LELE JÓZSEF,
A RÉSZÖNKORMÁNYZAT MEGBÍZÁSÁBÓL
ÉS EGYETÉRTÉSÉVEL

Iskolaháború Tápén

„Itt nem a gyerekek a fontos”

A tápai Bálint Sándor iskolának három éve nincs igazgatója. Mint nemrég hírül adtuk, többfordulós pályázati kiírás után, minimális szavazattal választotta meg a tanári kar Iványi Józsefnek, a szeptember óta megbízott vezetőként ott dolgozó pedagógust. Előtte egyetlen pályázó nem kapott elegendő igen szavazatot. A pedagógusok kollektív döntése persze nem elég a kinevezéshez. Hogy Iványi alkalmas-e a poszt betöltésére, arról a tápai részönkormányzat, az oktatási bizottság képviselői is szavaznak, s a közművelődési iroda is javaslatot tesz. Ezután következik a közgyűlés, a városatyák döntése. Néhány nappal ezelőtt Tápéról kis delegáció érkezett a szerkesztőségbe. Szülők és tanárok kértek meghallgatást, akik elmondták a lapunkban megjelent „Miért nincs Tápén iskola igazgató? című cikkéből s a pletykákból értesültek a fejleményekről. Kérték nevüket ne írjuk ki, mert félnek az esetleges retorziótól.

Éljen a közepszerűség

Egyik pedagógus elmondta, azt hallották, sem a részönkormányzati, sem az oktatási bizottság képviselői nem javasolták a megbízott igazgató kinevezését. Fogalmuk sincs, milyen információk és tapasztalatok alapján döntöttek így. Szerinte a falu vezetői nem is ismerik a pályázót, hiszen a képviselő testület tizenegy tagja közül mindössze egy személy gyereke jár a Bálint Sándor iskolába. Az is lehetséges, hogy fölmenték Iványi képességeit, s határozottsága, következetessége, szakértelme nem tetszik nekik – érvelt a tanámó, majd így folytatta: „Pedig szeptember óta végre történik valami az iskolában. Hiába a közepszerű emberek a hasonszórúkat szeretik.” A kolléga szerint azt pletykálják a faluban, a faluvezetés azért nem fogadja el Iványiét, mert március 15-én nem volt hajlandó az iskola gyerekeit felvonultatni az emlékműhöz. Meg hogy nem adta kölcsön a videokamerát, mikor ittjárt Torgyán József. „Az nem látják – mondta –, hogy a megbízott igazgató beadott egy pályázatot a Közművelődési Alaphoz, s rögtön nyert vele 200 ezer forintot, éppen arra az emlékműre építésre, ami a tápai hagyományörzésre épülne. Iványi nem angyal – ismerték el beosztottjai – de számos vitatható tulajdonsága mellett hosszú távú koncepcióval rendelkezik. S azok megvalósulását fontosabbnak tartja, a népszerűségi indexnél. Iskolát akar, eredményeket.”

Tápé egyébként alkalmas hely erre, hiszen kevés a gyerek, 15-20 fős osztályokban remekül lehetne tanítani – vette át a szót egy másik kolléga. Aki úgy véli, ha Iványi

biztosra akart volna menni, akkor szeptembertől lett volna ideje, ígéretesekkel, maga mellé edesgetni kollégáit. De mint az elmondottakból kiderült, a megbízott igazgató a szavazás előtt senkinek, semmit nem ígért. A szavazás után viszont mindenképp biztosított arról, hogy emberi körülményeket terem a munkához. Igaz, volt akinek nem adott osztályt, de népszerűtlen döntését meg is indokolta. Évek óta először fordult elő, hogy munkatervet adott a vezető kollégák kezébe. A faluban az is elterjedt: büne, hogy nem egyeztetett elképzeléseit a tanári karral, mielőtt elkezdte toborozni a Freinet-osztályokat. „Lehet, hogy ezért nem hívott össze külön értekezletet, de az érintett alsó tagozatos pedagógusokkal beszélt, a Freinet-iskola terve pedig ki volt ragasztva az iskola kapujára” – mesélte egy másik tanár. Tény, hogy a tápai iskolában meghirdették az új módszert, s olyan iskola indulhatott volna itt össze, amilyen egyelőre csak egy van (lenne!) az országban. A kis küldöttség tanárai egybehangozón állították: a pályázó a minőséget megmondja a kollégáknak, ha nem tetszik neki valami. Egyébként biztosak abban is – szögezték le, hogy ha most megszavaztatnák meg a tantestületet, sokkal jobb lenne az eredmény.

Inkább Szegedre húzzák-vonják a gyereket?

Egyik szülő mesélte, soha nem beszélt a mostani megbízott igazgatóról, de a gyerekei érdekében

fontosnak tartja, hogy végre kivezessen valakit. „Kezdem megérteni azokat a szülőket, akik reggelente Szegedre húzzák-vonják a gyerekeiket. Itt nem a gyerekek a fontos, hanem az, ki kit tud megölni.” Egy másik anyuka pedig így érvelt: „Tavaly szeptembertől végre beindult valami és most kezdődik előlről a cirkusz. Szerencsétlen gyerekek nem tudják mire vélni a dolgot. Mi is tudjuk, hogy ha egy évre bíznák meg valakit, az nem tud rendesen tervezni, nincs is rendes hatásköre, hogyan merjen valamilyen nagyobb volumenű vállalkozásba belefogni.” Az ügyben a tápai művelődési ház vezetője is felhívott telefonon. „Iványi határozott ember, tudja, mit akar. Ez nem tetszik a helyi vezetőknek. Sokkal jobb volt eddig a fejtelenségben lubickolni, mint koncepciózus emberekkel szembenézni” – mondta, majd hozzátette: „a művelődési ház és az iskola kapcsolata néhány hónapja kiváló, a hagyományörzéshez kapcsolódó programoknak ökadnak majd helyet. Az iskola pedig idén tízezer forint támogatást adott a művelődési ház mártélyi táncbórára”.

A tantestület számára augusztus 21-én indul az új tanév. Egy hónap marad arra, hogy esetleg egy újabb pályázatot írjanak ki. A tápai iskola ügyében holnap döntenek a városatyák.

PACSICA EMILIA

Utcanévjárvány

Eddig abban a hiszemben éltem, hogy ifj. Lele Józseffel egy táborban vagyunk Szeged és a táj hagyományainak ápolásában. Július 18-ai cikkének (Játék az utcanévekkel) nem annyira érvelése, mint inkább sértődött és sértő hangja arra döbönt rá, a dolgok jelentőségénél hatványozottabban nagy, eddig titkolt düh él benne velem szemben. Merthogy a cikkében emlegetett „jeles személyiségek” (akik között a „magafajta” nem érzi jól magát), „meghívó urak”, „városiak” vagy csak nemes egyszerűséggel (és gúnyl) „ők” egyike, legtöbbször idézett vitapartnerem én valék. Holott tudja rólam, hogy úgy vagyok városi, ahogy ő: több mint fél évszázada Szegeren élek.

Költséges divat

Az utcanév-átkeresztelési járvány nem új jelenség. Minden politikai változásnak kedvelt passziója és minden műkedvelőnek olcsó szórakozása. Annál drágább a közösségnek. Szeged utcanévei (1974) című könyvemben bemutatam a szélsőséges ötletekkel tarkított folyamatot, amely a város mai utcanévrendszeréhez vezetett. Éppen könyvem megjelenésének napjaiban kellett kormányrendeletre egybehangolni a Városnak és az 1973-ban hozott csatolt községeknek utcanévanyagát, hogy az azonos nevű utcák ne zavarják a posta, a mentők, a tűzoltók és az esedékes népszámlálás munkáját. Mintegy százötven nevet kellett megváltoztatnunk. Ahogyan a Magyar Nyelvőrben (1977) beszámoltam róla, az esetek többségében a sietség ellenére sikerült épkezláb elnevezéseket teremteni. A nyelvészeti (névtudományi) szakirodalom (Kálmán Béla, Hajdú Mihály, Szabó Ferenc stb.) megdicsérte szempontjainkat (az utcanévadás irányelveit, „tízparancsolatát”) és eredményeinket, főként azt, hogy Szegeden (szemben más hasonló nagyságú városokkal) a névanyagunk csak mintegy negyede személynévi eredetű, s ezt az arányt a sok-sok változtatás nem módosította, mert számos szép természeti, irányjelölő, az utcára jellemző nevet találtunk.

Átgondolt fejlesztés

Ettől fogva a városi tanács igazgatási osztálya mellett rendszeresen tevékenykedett utcanévadó bizottság, és időről időre körültekintően gyarapította a létesülő új utcák névanyagát. Így pl. Újszegeden a madárnevekből alkotott utcanévekkel vagy a volt gázgyár mögött néhány jeles szegedinek (pl. Bálint Sándornak) állítva emléket. Ezen az átgondolt fejlesztésen csak az állampárt önkényes belenyúlása ejtett időnként csorbát. Komócsin Mihály erőltette ránk a Vasas Szent Péter utca eltörlésével Zöld Sándort, a Szent Gellért utca leradírozásával Kálmán Andrást. Komócsin Zoltán nevének idő előtti megörökítése ellen – mint sokan tudják Szegeden – Kodály Zoltánét állítottam szembe, persze hasztalan. Török József városi párttitkár a Magyar Nemzetben megjelent javaslatom miatt magához rendelt, és megmosta érte a fejem.

Az természetes, hogy az elmúlt negyven év legcsúfosabb szennyeződéseit el kell távolítanunk a város térképről. A legfontosabbakat az önkormányzat már megszavazta. Amire most Lele József panaszkodik, még csak javaslat, amely ezután kerül az önkormányzat elé. De ha már világga kiáltotta vélt sérelmeit, nem kerülhetem el, hogy a polgármester tanácsadó testületében elhangzott szempontokat hitelen ismertessem. Abban a reményben, hogy ha Lele Józsefet nem is, a higgadt tápaiakat sikerül meggyőznöm. Főként a helyi pedagógusok megértésére és fölvilágosító munkájára számítok.

Ingyenös tér

Rendelet követeli meg, hogy egy településen belül ne legyen azonos vagy csaknem azonos, tehát összetéveszthető utcanév. (A Vártó, Vértó, Váltó utcák régiiek; nem érdemes őket bolygatni. De újakat, melyek ennyire hasonlóak, többé nem szabad adni.) Ez a rendelet régi ugyan, de logikus: érvényét a rendszerváltás sem ingatta meg. Ezért örültem, amikor a Gyékényes teret (mivel Gyálaréten Gyékényesi út van) Lele József nem erőltette, hanem helyette a pompás Ingyenes teret javasolta. Nem értem, mi mosolyognivalója van Bálint Sándor hívének, boldoggá avatása szorgalmazójának azon, ha ezt a találó szót a népiyelvi kiejtéssel, Ingyenes térrként még jellegzetesebbé, még izűbbé tehetjük.

Lele utca

Rosszindulatú közbevetés, amikor cinizmussal vádol a Dobi István utca megváltoztatására tett javaslatomért. Ez 1974-ig Dobó István utca volt, de nem az egri hősről, hanem a tápai gazdákör egykori elnökéről kapta nevét. Sajnos, az alsóvárosi Dobó utcával való összetéveszthetősége miatt nem lehet visszaállítani. Ezért javasoltam a legjellemzőbb tápai család nevével Lele utcának. Nem gúnynok, ellenkezőleg: megtszűntetésnek vehetné, aki e nevet viseli. Ez az utcanév fajta a legrégebb: a hivatalos utcaelnevezések előtt ugyanis általános volt, hogy a nép egy-egy utcát valamely benne lakó család vagy tekintélyes ember nevével nevezte el. Ilyen éppen az előbb említett Dobó utca, de ilyen a Bokor, Borbás, Csonka, Pálffy, Szécsi utca is. Ezt a névadási módot újítottuk föl sikerrel Dorozsmán, amikor új utcákat a jellegzetesen helyi Czékus, Dudás, Gyuris, Tapodi, Zádori vezetéknevekről neveztünk el. Ezt szerettem volna meghonosítani Tápén is a Lele névvel. A szintén tápai Ilia Mihály ellene is vetette, hogy a Lelék Algyóiról származtak be, s hogy baj lesz, ha valamelyik Lele séggyent hoz a névre. Egyik ellenvetést sem érzem nyomosn. A Lele vezetéknev rég sajátosan tápai, s az 1880. évi utcaelnevezőket, Reizner Jánosékat sem zavarta a Csonka utca elnevezésében, hogy az utolsó szegedi betyár, a rablójalkoságért 1896-ban kivégzett Csonka Ferenc is ezt a nevet viselte.

Tanító utca

Waldmann Józsefet barátomnak mondhattam, így emlékének megörökítését szívesen támogatom. De az utcanévadásnak vannak nyelvi, nyelvészeti szempontjai is... „Az utcanéveknek van a legnagyobb olvasóközönységük” – mondja Kosztolányi, s ebből fakad az is, hogy az átlagos műveltségű magyar ember számára nehezen olvasható, kiejthető nevek nem valók utcatáblára. (Ezért nem szerencsés a Roosevelt tér vagy a Victor Hugo utca neve sem.) Az ilyen nevű jeles személyiség tiszteletének más módjai vannak: szobruk, emléktáblák, műveik kiadása, emlékünnepek, sírjuk megkoszorúzása s így tovább. Nehogy azonban nemzeti elfogultsággal, nacionalizmussal válhassanak: ez a szempont nem csupán az idegen nevek utcanévi használatát korlátozza. Az olyanok is, mint a régi írásmódú Desseswffy (ejtsd dezsőfi, de tudja ezt mindenki?), Weöres (vörös, mint ökör, mondogatta éppen viselője, a nagy költő, de még irodalmi körökben is ejtik verősnek, veresnek, sőt veöresnek is).

1974-ben Tápén – a szegedi azonosoktól való megkülönböztetés végett – meg kellett szüntetni a Juhász Gyula utca és a Móra Ferenc tér nevét. Akkor találtuk ki, úgy emlékszem, Tóth Bélával, hogy helyettük Költő utca és Régész tér legyen, e rokonértelmű szavakkal utalva az előmenyire, egyszersmind Juhász és Móra tápai kapcsolataira. Abban a reményben, hogy eljön az idő, amikor az utca sarkán levő ház falán emléktábla magyarázza meg a fölnevelő tápai nemzedékeknek meg az idelátogató vendégeknek, mi köze volt a költőnek meg az írónak a faluhoz.

Ebbe az utcanévújításba – nem akármilyen társaságba! – illik belé a Waldmann József emléket megörökítő Tanító utca. Szép magyar név, s hamarosan ugyanúgy megduhajlik majd az arajjárók, kit jelöl, mint a költőt meg a régészt.

Öspörös utca

Ugyane szemlélet eredménye az Öspörös utca is. Bogoss Béla (1874-1948) negyven évig volt a falu plébánosa; a neve is fölkerülhetne, mint Apró Ferenc javasolta, legfőképpen a két s okoz némi gondot, és a személyneves utcanév arányát növelnének fölőlesen vele. De mennyivel szebb e közső ő-zó változata, amely Tápén kívül sehol a világon nincs utcatáblán!

Elárulom, honnan merítettem ötletemet: Juhász Gyulától. Babits Mihállyal, Kosztolányi Dezsővel 1923-ban. „piros pünkösöd hétfőjén” Tápén tett kirándulásukról beszámoló tárcájában írta: „Vörös eingulusos papi férfiú halad el mellettünk, egy kis surbankó legénykét megkérdezek, hogy kicsoda. A kölyök, miközben vígan hessegeti az öklömmi csibéket, amelyek a kosárba zárt kóltost akarják mindenáron szabadon üdvözölni, amúgy félvállról felel: – Az öspörös!”

Orgona utca

Lele József arról is kioktat, hogy a szegedi Eszperantó utcát szerinte Orgonaéptő utcának kéne elnevezni.

Az utcanévek rendezése nem mindenáron új neveket akar. Ellenkezőleg: a régiiket – lehetőleg a legrégebbieket – visszaállítani. Reiznerék 1880-ban tudták, miért adták az Orgona utca nevet. Mi ezt akarjuk visszaállítani. A tápai Orgona utca egyébként is rövid életű: 1974-ig Orsova utca volt. Minthogy azonban Újszegeden több mint hatvan éve van Orsovai utca, a tápai nem állítható vissza.

Tápé státusa

Mindez akkor igaz, ha Tápé Szeged része marad. Szerénytelenség vádjá nem érhet, ha arra hivatkozom, hogy éppen én kezdeményeztem e hasábokon 1988. december 29-én Szöreg és többi négy község önálló státusának visszaállítását. Minthogy azonban az önkormányzati törvény bizonyos korlátozott települérszűsi önkormányzatra adott módot, most kísérletezzünk. Egyelőre tapasztalataink nem túlságosan kedvezők, de még várunk. Már csak azért is, mert a megfásult választópolgárokat nem akarjuk megint unák elé szóllítani. A Szegedhez csatoláskor nem kérdezték meg a népet, most azonban – ez a demokrácia – sajnos népszavazás kell a váláshoz. Egyelőre – a bieskei választás is jelzi – az effajta próbálkozások kudarcra vannak ítélve. Várunk tehát még. Ha eljön az ideje, s Tápé (amely családásomra előbb visszakozyott az önállóságtól, mint Szöreg) önálló lesz, másként alakítható utcanévrendszer is, mert akkor már nem kell tekintettel lennie a szegedire.

Addig azonban igen. S ez nem főnról való „meredek” irányítás, mint Lele József nem csekély városi „demagógiával, lázítással, a szegény kis tápaiakat”, hanem a nagyobb egység, a Város érdeke. S erről dönt majd az önkormányzat. Ezt a döntést, ha nem értünk is vele egyet, tiszteletben kell tartanunk.

PÉTER LÁSZLÓ